

XV черговий з'їзд суддів України

7 березня 2018 року

м. Київ

Звернення

**до Представництв міжнародних організацій та структур в Україні:
Європейського союзу, Ради Європи, Міжнародного Валютного Фонду в
Україні, Програма реформування сектору юстиції «Нове правосуддя»
Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Координатора проектів
ОБСЄ в Україні, Українсько-канадського «Проекту підтримки судової
реформи в Україні»**

про надання публічного висновку щодо стану виконання міжнародно-правових зобов'язань у сфері запобігання і протидії корупції в частині відповідності рівня винагороди судді їх статусу як осіб, що займають особливо відповідальне становище.

27 червня 2014 року Україною та Європейським Союзом було підписано УГОДУ ПРО АСОЦІАЦІЮ. В рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надавали особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво буде спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією.

Сторони визнали важливість адаптації чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Україна має забезпечувати, щоб існуючі закони та майбутнє законодавство поступово досягли сумісності з *acquis* (доробок спільноти) ЄС.

30 вересня 2016 року набрали чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року №1402-VIII.

Частина перша статті 135 Закон України «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII від 02 червня 2016 року, кореспондуючись зі статтею 130 Конституції України, також передбачає, що суддівська винагорода регулюється цим законом та не може визначатись іншими нормативно-правовими актами.

Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 29 листопада та 13 грудня 1985 року, передбачають, зокрема, що незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в конституції або законах країни. Усі

державні та інші установи зобов'язані поважати незалежність судових органів і дотримуватися її. На кожну державу - члена ООН покладається зобов'язання виділяти відповідні кошти, які давали б змогу судовим органам належним чином виконувати свої функції. Термін повноважень суддів, їх незалежність, відповідна винагорода повинні належним чином гарантуватися законом (пункти 1, 7, 11).

Згідно з пунктом 6.1 Європейської хартії про статус суддів (Рада Європи, 1998 рік) рівень винагороди, що виплачується суддям за виконання їхніх професійних обов'язків, повинен бути таким, щоб вони відчували себе захищеними від тиску при прийнятті рішення і в роботі загалом, щоб не було впливу на їхню незалежність та неупередженість.

Оплата праці суддів повинна відповідати їхній професії та посадовим обов'язкам, а також бути достатньою, щоб захистити їх від припадків, через які можна впливати на їхні рішення. Мають бути гарантії збереження належної оплати праці на випадок хвороби, відпустки по догляду за дитиною, а також гарантування виплат у зв'язку з виходом на пенсію, які мають відповідати попередньому рівню оплати їх праці. Для захисту оплати праці суддів від зменшення слід прийняти спеціальні законодавчі положення.

Потрібно уникати впровадження систем, в яких основна оплата праці суддів залежить від їхніх досягнень, оскільки, в такому випадку, можуть виникнути перешкоди для незалежності суддів (пункти 54, 55 додатку до Рекомендація CM/Rec (2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів).

«Винагорода суддів повинна гарантуватися законом» та «відповідати гідності їхньої професії та тягареві відповідальності, яка на них покладається». Європейська Хартія містить важливе прагматичне та реалістичне визнання ролі адекватної винагороди суддів у захисті «від тиску з метою впливу на прийняття рішень та в широкому сенсі на їхню поведінку...». КРЄС повністю схвалює це положення Європейської Хартії. КРЄС відзначила, що дуже важливо (особливо для нових демократій) передбачити конкретні нормативно-правові положення, які б гарантували захист від зменшення розміру суддівських окладів, а також упровадити положення, які б де факто передбачали підвищення суддівських окладів відповідно до зростання вартості життя (пункти 61, 62 Висновку №1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів).

Рівень оплати праці повинен встановлюватися у світлі соціальної ситуації в країні та бути порівнюваним із рівнем окладу для вищих державних посад. Оплата праці має ґрунтуватися на загальних стандартах та визначатися за об'єктивними та прозорими критеріями, а не на основі оцінки ефективності роботи кожного конкретного судді (пункт 45 Доповіді Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо незалежності судової системи, частина I: незалежність суду, (Венеція, 12-13.03.2010)).

Відповідно до пункту 5 статті 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» незалежність судді забезпечується зокрема, окремим порядком фінансування та належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді, а частина друга статті 52 даного Закону зазначає, що судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді.

Таким чином, судова незалежність як і у міжнародно-правовому аспекті так і відповідно до Законів України - це не тільки право людини на незалежний суд, а й право та обов'язок суду бути незалежним у процесі прийняття рішень,

це незалежність судової системи в цілому від виконавчої та законодавчої гілок влади, певні стандарти особистого статусу судді.

Незалежність суддів також гарантуються статтею 126 Конституції України і законами України.

Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється.

Положеннями частини третьої статті 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року №1402-VIII встановлено базовий розмір посадового окладу судді: місцевого суду – 30 прожиткових мінімумів для працездатних осіб; апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду – 50 прожиткових мінімумів для працездатних осіб; судді Верховного Суду – 75 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Разом із тим, пунктом 22 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 02 червня 2016 року встановлено, що право на отримання суддівської винагороди у розмірах, визначених цим Законом, мають судді, які за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердили відповідність займаній посаді (здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді) або призначені на посаду за результатами конкурсу, проведеного після набрання чинності цим Законом.

На виконання пункту 23 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 02 червня 2016 року, до проходження кваліфікаційного оцінювання суддя отримує суддівську винагороду, визначену відповідно до положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 2453-VI від 07 липня 2010 року.

Так, частини третя і четверта статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» №2453-VI від 07 липня 2010 року передбачають, що посадовий оклад судді місцевого суду встановлюється в розмірі 10 мінімальних заробітних плат, а суддів апеляційного, вищого спеціалізованого, Верховного Суду України та Конституційного Суду України – пропорційно до посадового окладу судді місцевого суду з коефіцієнтом 1.1, 1.2. та 1.3., відповідно.

Отже, вказані положення (пункти 22 та 23 розділу XII Закону № 1402-VIII) у їх сукупності унормували рівень винагороди суддів, що не пройшли кваліфікаційне оцінювання, на істотно меншому рівні, у порівнянні із тими суддями, які його пройшли, а також тими суддями, що призначені на посаду за результатами конкурсу, проведеного після набрання чинності Законом України «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII від 02 червня 2016 року.

Крім того, 01 січня 2017 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» №1774-VIII від 06 грудня 2016 року, пунктом 3 «Прикінцевих та перехідних положень» якого встановлено, що мінімальна заробітна плата після набрання чинності цим законом не застосовується як розрахункова величина для визначення посадових окладів та заробітної плати працівників та інших виплат. До внесення змін до законів України щодо незастосування мінімальної заробітної плати як розрахункової величини вона застосовується у розмірі 1600 гривень.

Дана норма Закону на даний час застосовується Державною судовою адміністрацією України при нарахуванні суддівської винагороди суддям, які не пройшли кваліфікаційне оцінювання та, починаючи з 1 січня 2017 року, наприклад, посадовий оклад судді місцевого суду складає $10 \times 1600 = 16000$ грн., що еквівалентно 480 Євро.

Дія вказаних положень (починаючи з 01 січня 2017 року) вже призвела до того, що абсолютна більшість суддів суддівського корпусу України отримують суддівську винагороду в значно меншому розмірі ніж судді, які пройшли кваліфікаційне оцінювання, хоча відправляючи правосуддя, вони виконують рівноцінну роботу згідно з посадовими обов'язками. Станом на січень 2018 року різниця в суддівській винагороді між судьями які пройшли кваліфікаційне оцінювання та тими, що його не пройшли становить більш ніж два рази, а між судьями та членами органів суддівського врядування в десятки разів.

Крім того, сам по собі розмір суддівської винагороди у суддів, які не пройшли кваліфікаційне оцінювання, став значно нижчим у порівнянні з іншими особами, які займають відповідальне становище в Державі та представниками інших юридичних професій. І це при тому, що рівень юридичної відповідальності суддів за прийняття ними рішень та рівень відповідальності перед суспільством є значно більшим ніж у згаданих осіб.

Як зазначено у статті 24 Конституції України, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

На думку делегатів, наведена вище законодавча нерівність у праві на отримання суддівської винагороди у розмірах, визначених Законом №1402-VIII від 2 червня 2016 року (пункти 22 та 23 розділу XII) та Законом №1774-VIII від 6 грудня 2016 року (пункт 3 «Прикінцевих та перехідних положень») не відповідають як наведеним вище міжнародним стандартам у сфері судочинства так і засадам державної антикорупційної політики України.

Так, засадами державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія на 2014-2017 роки», затвердженими Законом України від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII, передбачено, зокрема, створення доброчесної публічної служби та визначено заходи, відповідно до яких необхідно реформувати систему оплати праці публічних службовців шляхом істотного підвищення рівня посадових окладів (з урахуванням рівня оплати праці на аналогічних посадах у приватному секторі). Передбачалось схвалити закони щодо внесення змін до Конституції та законів України, спрямованих на реформування судоустрою та статусу суддів на основі європейських стандартів.

Також, делегати з'їзду суддів зауважують, що статтею 83 даного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року, визначено, що кваліфікаційне оцінювання проводиться Вищою кваліфікаційною комісією суддів України з метою визначення здатності судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді за визначеними законом критеріями.

Критеріями кваліфікаційного оцінювання є:

- 1) компетентність (професійна, особиста, соціальна тощо);
- 2) професійна етика;
- 3) доброчесність.

Таким чином, даним Законом не визначено, що метою кваліфікаційного оцінювання є зменшення суддівської винагороди або будь який інший вплив на визначення його розміру.

У Висновку № 18 (2015) Консультативна рада європейських суддів визначала, що у державі, заснованій на принципі поділу влади, взаємовплив дій однієї гілки державної влади та інших гілок повинен відбуватися в межах законодавства та з урахуванням міжнародних стандартів. КРЄС вважає, що коли відбувається невиправдане втручання, органи державної влади повинні бути лояльними й

співпрацювати, щоб відновити рівновагу, а цим самим і віру суспільства в стабільне функціонування державних установ. У всіх випадках конфліктів із законодавчою чи виконавчою владою, до яких причетні окремі судді, останні повинні мати можливість звернутися до ради юстиції чи іншого незалежного органу або ж володіти деякими іншими ефективними засобами правового захисту (п. 43).

У зв'язку із зазначеним, з метою утвердження нових конституційних інститутів, що гарантують незалежність судді делегати XV чергового з'їзду суддів України звертаються до Представництв міжнародних організацій та структур в Україні: Європейського союзу, Ради Європи, Міжнародного Валютного Фонду в Україні, Програма реформування сектору юстиції «Нове правосуддя» Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Координатора проектів ОБСЄ в Україні, Українсько-канадського «Проекту підтримки судової реформи в Україні»:

із запитом розглянути питання можливості надання публічного висновку щодо стану виконання міжнародно-правових зобов'язань у сфері запобігання і протидії корупції у частині відповідності рівня винагороди суддів їх статусу як осіб, що займають особливо відповідальне становище, відповідності гідності їхньої професії та тягареві відповідальності, яка на них покладається, зокрема в частині дискримінації у праві на отримання суддівської винагороди у розмірах, визначених Законом України «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII від 2 червня 2016 року (пункти 22 та 23 розділу XII) та відповідності таких законодавчих заходів гарантіям незалежності судді.

Головуючий на з'їзді

Б. С. Моніч

Секретар з'їзду

О. В. Журавська